

Granice zdrowego rozsądku

teorie spiskowe
i przekazy portali
konspiracyjnych

Adam Majchrzak

Granice zdrowego rozsądku

teorie spiskowe
i przekazy portali
konspiracyjnych

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2025

Recenzent
dr hab. Karina Stasiuk-Krajewska, prof. Uniwersytetu SWPS

Redaktor Wydawnictwa
Wojciech Frankiewicz

Projekt okładki i stron tytułowych
Filip Sendal

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Rektora Uniwersytetu Gdańskiego,
Prorektora Uniwersytetu Gdańskiego ds. Badań Naukowych
w ramach Programu Humanistyki Gdańskiej
oraz Instytutu Mediów, Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-745-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: <https://wydawnictwo.ug.edu.pl/ksiegarnia-online/>

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

SPIS TREŚCI

Wstęp | 7

Rozdział 1. Definicja i mechanizmy teorii spiskowych | 13

1.1. Przegląd definicji teorii spiskowych: geneza i rozwój | 13

1.2. Cechy i funkcje teorii spiskowych:
ujęcie psychologiczne i społeczne | 32

1.3. Rozpowszechnianie teorii spiskowych | 49

Rozdział 2. Historia i popularność teorii spiskowych | 63

2.1. Ewolucja teorii spiskowych:
od starożytności do XX wieku | 63

2.2. Teorie spiskowe na świecie po 2000 roku | 79

2.3. Teorie spiskowe w Polsce w XXI wieku | 99

2.4. COVID-19: analiza teorii spiskowych powiązanych
z pandemią | 106

Rozdział 3. Analiza wiarygodności teorii spiskowych | 123

3.1. Krytyczna ocena prawdziwości teorii spiskowych | 123

3.2. Dezinformacja i teorie spiskowe:
wyzwania dla społeczeństwa informacyjnego | 135

3.3. Edukacja medialna i fact-checking jako narzędzia walki
z dezinformacją | 147

Rozdział 4. Metodologia badawcza | 159

4.1. Przedmiot i cel badania | 159

4.2. Problematyka badania i pytania badawcze | 169

4.3. Metody badawcze i techniki analizy danych | 171

4.4. Dobór próby i uzasadnienie wyboru | 176

Spis treści

Rozdział 5. Portale konspiracyjne i narracje o Billu Gatesie
i George’u Sorosie – analiza | 187

5.1. Przegląd narracji konspiracyjnych na temat Billa Gatesa
i George’a Sorosa | 187

5.2. Zakres tematyczny i charakterystyka treści
na wybranych portalach | 191

Zakończenie | 231

Bibliografia | 237

Spis ilustracji | 277

Spis wykresów | 279